

Η ενίσχυση της καινοτομίας και οι συνεργασίες με τα πανεπιστήμια μοχλός ανάπτυξης στον τομέα της αγροδιατροφής

Το ευρύτερο οικοσύστημα της αγροδιατροφής συνιστά έναν από τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας. Περιλαμβάνει δραστηριότητες σε μια αλυσίδα αξίας που ξεκινά από τον πρωτογενή τομέα και εκτείνεται μέχρι την τοποθέτηση προϊόντων στα σούπερ μάρκετ. Αφετηριακά, θα μπορούσε να τοποθετηθεί ήδη σε δραστηριότητες συμβολαιακής γεωργίας, δημιουργίας σπόρων και καλλιέργειάς τους, αλλά και στην κτηνοτροφία/αλιεία. Τα πρωτογενή προϊόντα που παράγονται είτε κατευθύνονται απευθείας στην κατανάλωση (νωπά), είτε επιδέχονται επιπρόσθετη επεξεργασία στον τομέα της μεταποίησης. Η διανομή τους γίνεται μέσω του χονδρικού εμπορίου στους λιανοπωλητές (σούπερ μάρκετ, εξειδικευμένους λιανοπωλητές τροφίμων, υπαίθριες αγορές κ.λπ.) και στους παρόχους υπηρεσιών τροφίμων (εστιατόρια, καφετέριες κ.λπ.). Σαφώς, η βιομηχανία τροφίμων και ποτών βρίσκεται στην καρδιά αυτής της αλυσίδας. Όμως, σε όλη τη διατροφική αλυσίδα αξίας εμπλέκονται στη χώρα μας περισσότερες από 1 εκατ. επιχειρήσεις, οι οποίες απασχολούν πάνω από 2 εκατ. άτομα (Πηγή: IOBE).

Εστιάζοντας λοιπόν στην καρδιά αυτού του οικοσυστήματος, η εγχώρια βιομηχανία τροφίμων και ποτών καλύπτει περίπου το 28% του συνόλου των μεταποιητικών επιχειρήσεων, γεγονός που την κατατάσσει 1η ανάμεσα στους κλάδους της μεταποίησης. Ταυτόχρονα, συνιστά και τον μεγαλύτερο εργοδότη της μεταποίησης, αφού σε αυτήν απασχολείται πάνω από το 36% του συνόλου

των απασχολούμενων (Πίνακας 1). Η αξία παραγωγής του αγγίζει το 24,6%, σε ακαθάριστη προστιθέμενη αξία το 28,7%, ενώ καταλαμβάνει τη 2η θέση σε όρους κύκλου εργασιών με 25,6%, πίσω από τον κλάδο προϊόντων διύλισης (29,6%). Συνεπώς, πρόκειται για απολύτως κομβικό κλάδο όχι απλώς για τη μεταποίηση, αλλά και ευρύτερα για την εγχώρια οικονομία.

Η αριθμητική αυτή όμως δεν σημαίνει αυτόματα ότι ο τομέας θα εξακολουθήσει να συνιστά κινητήριο μοχλό της ελληνικής οικονομίας. Παρά τα αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα που συγκεντρώνει, η συνεχής και συστηματική βελτίωση των όρων με τους οποίους ανταγωνίζεται κυρίως στο διεθνές περιβάλλον πρέπει να αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων τροφίμων και βιο-αγροδιατροφής γενικότερα. Στο σημείο αυτό θέλω να επισημάνω αφενός την ανάγκη αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού του, αλλά και της περαιτέρω ενίσχυσης της καινοτομίας μέσω με τη ερευνητικών συνεργασιών με την εγχώρια επιστημονική και ερευνητική κοινότητα.

Πιο συγκεκριμένα, σε έρευνα (πριν βεβαίως από την πανδημική κρίση) που διεξήγαγε το IOBE για λογαριασμό του ΣΕΒ με τη βοήθεια της εταιρείας Public Issue¹ για το ανθρώπινο δυναμικό σε 229 επιχειρήσεις του τομέα αγροδιατροφής,

1. «Ποσοτικές έρευνες σε Βιομηχανικές επιχειρήσεις επί θεμάτων ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού, θεσμική και επιχειρησιακή ενδυνάμωση του κοινωνικού εταίρου ΣΕΒ». Χρηματοδότηση από Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης

πρόεκυψε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό (52%) να δηλώνει ελλείψεις γνώσεων και δεξιοτήτων στο υφιστάμενο προσωπικό τους. Αν και ο τομέας δεν αντιμετωπίζει γενικά δυσκολίες στην εύρεση προσωπικού, με εξαίρεση ίσως την κατηγορία των τεχνιτών, δεν φαίνεται να είναι ικανοποιημένος από τις επιδόσεις ενός σημαντικού μέρους του προσωπικού του.

Οι ελλείψεις συνδέονται κυρίως με τεχνικές/επαγγελματικές γνώσεις που απαιτούνται στην εργασία, την ανάληψη πρωτοβουλιών, αλλά και τη βασική χρήση εφαρμογών πληροφορικής. Η έλλειψη δεξιοτήτων μπορεί να προκαλέσει προβλήματα στην επιχείρηση που να σχετίζονται με υψηλότερο λειτουργικό κόστος, αύξηση φόρτου εργασίας για το υπόλοιπο προσωπικό, καθυστέρηση ανάπτυξης νέων προϊόντων ή υπηρεσιών. Όπως δηλώνουν οι επιχειρήσεις, αυτές οι ελλείψεις δυσχεραίνουν την προσπάθεια εξωστρέφειας και ανάπτυξης εξαγωγικών δραστηριοτήτων, αλλά και

Πίνακας 1: Βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά

Αριθμός επιχειρήσεων		Κύκλος εργασιών		Αξία παραγωγής		Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία		Αριθμός εργαζομένων	
Σύνολο μεταποίησης (57.061 επιχ.) -100,0%		Σύνολο μεταποίησης (€60.904 εκατ.) -100,0%		Σύνολο μεταποίησης (€54.953 εκατ.) - 100,0%		Σύνολο μεταποίησης (€11.850 εκατ.) - 100,0%		Σύνολο μεταποίησης (357.764 εργαζ.) - 100,0%	
Τρόφιμα-Ποτά	28,5%	Προϊόντα διύλισης	29,6%	Οπτόνθρακας και προϊόντα διύλισης	30,6%	Τρόφιμα-Ποτά	28,7%	Τρόφιμα-Ποτά	36,8%
Μεταλλικά προϊόντα	13,9%	Τρόφιμα-Ποτά	25,6%	Τρόφιμα-Ποτά	24,6%	Οπτόνθρακας και προϊόντα διύλισης	15,8%	Μεταλλικά προϊόντα	6,2%
Είδη ένδυσης	7,0%	Παραγωγή βασικών μετάλλων	5,1%	Παραγωγή βασικών μετάλλων	4,9%	Μεταλλικά προϊόντα	7,4%	Πλαστικά	4,3%

* Πηγή: Eurostat, Structural Business Statistics- ΕΕΑ-ΕΛΣΤΑΤ, Ενεργασία ΙΟΒΕ

τη στόχευση σε πιο εξειδικευμένα πεδία, που σχετίζονται με την ανάπτυξη νέων προϊόντων, τον ποιοτικό έλεγχο, το εξαγωγικό μάρκετινγκ και την καινοτομία γενικότερα.

Αν και η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα δηλώνει ότι παρέχει κατάρτιση στους εργαζομένους της, είτε μέσα από προγράμματα

εντός της επιχείρησης είτε με σεμινάρια κατάρτισης εκτός, μόνο δύο στις πέντε επιχειρήσεις ανέφεραν ότι εκτός από την πρακτική άσκηση έχουν ή είχαν στο παρελθόν και κάποια μορφή συνεργασία με ΑΕΙ/ΤΕΙ. Άλλωστε, μόνο το 30% διαθέτουν οργανωμένο τμήμα Έρευνας και Ανάπτυξης, με λίγους όμως εργαζομένους και μάλλον περιορισμένο budget. Βεβαίως, παρά τα χαμηλά ποσοστά χρηματοδότησης στην έρευνα και ανάπτυξη, δύο στις τρεις επιχειρήσεις του τομέα θεωρούν ότι κατά την τελευταία διετία η επιχείρησή τους δημιούργησε κάποια νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα ή υπηρεσίες, ενώ πάνω από τις μισές επιχειρήσεις κρίνουν ότι έχει εισαχθεί από αυτές κάποια καινοτομία στις μεθόδους παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών.

Εδώ λοιπόν αναδεικνύεται η δυνατότητα συνεργασιών με τα πανεπιστήμια, που θεωρείται αναγκαία ώστε οι σχετικές επιδόσεις να βελτιωθούν. Ερευνητικές συνεργασίες, πρακτική άσκηση, βιομηχανικά διδακτορικά είναι ορισμένα μόνο από τα εργαλεία που έχουν προταθεί και

τα οποία μπορούν να αναβαθμίσουν το επίπεδο των προϊόντων/υπηρεσιών το οποίο προσφέρει ο τομέας.

Σχετικά με αυτό μπορούν να επισημανθούν και ενέργειες που κινητοποιούν ευρύτερα το συνδεδεμένο οικοσύστημα και μπορούν να συνεισφέρουν στη δημιουργία κουλτούρας συνεργασίας και καινοτομίας. Ενδεικτικά να αναφέρουμε τον 1ο Διαγωνισμό Καινοτομίας «NOYNOY Idea Challenge», που διοργανώθηκε το 2018 από τη γαλακτοβιομηχανία FrieslandCampina Hellas-NOYNOY σε συνεργασία με το Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας του ΕΜΠ. Βασικός στόχος της πρωτοβουλίας αυτής ήταν η αναζήτηση ερευνητικών αποτελεσμάτων και πρωτότυπων ιδεών από ερευνητές, μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, φοιτητές και αποφοίτους της ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην παραγωγική λειτουργία και επιχειρησιακή πρακτική της συγκεκριμένης γαλακτοβιομηχανίας στο σύνολο της αλυσίδας αξίας της. Οι θεματικές ενότητες αφορούσαν: την Κτηνοτροφία, τη Βιωσιμότητα, την Ποιότητα & Ασφάλεια, Παραγωγή & Διεργασίες, τον Σχεδιασμό προϊόντος και Τεχνολογίες εμπλοκής τελικών χρηστών.

Η ανταπόκριση στον διαγωνισμό ήταν εξαιρετικά υψηλή, με περισσότερους από 60 συμμετέχοντες ερευνητές, πανεπιστημιακούς, φοιτητές και ερευνητικές ομάδες. Μέρος των βραβείων αφορούσε την πιλοτική εφαρμογή μιας ιδέας στο εργοστάσιο της FrieslandCampina Hellas στην Πάτρα, αλλά και έμμισθη πρακτική άσκηση εξάμηνης διάρκειας, εκπαιδευτι-

κή επίσκεψη στο Innovation Centre της εταιρείας στο Wageningen της Ολλανδίας και business induction στην ανάπτυξη και το λανσάρισμα νέου προϊόντος από την εταιρεία. Η επιτυχία του 1ου διαγωνισμού οδήγησε και σε έναν 2ο κύκλο, που ολοκληρώνεται αυτή την περίοδο και σχετίζεται με τη Βιωσιμότητα. Εκτείνεται στις θεματικές ενότητες της Κλιματικής αλλαγής & Ενέργειας, της Προστασίας του περιβάλλοντος & Κυκλικής οικονομίας, της Βιώσιμης συσκευασίας γαλακτοκομικών προϊόντων και της Πράσινης αλυσίδας αξίας.

Τέτοια παραδείγματα που στοχεύουν στην ενδυνάμωση της συνεργασίας του πανεπιστημιακού κόσμου με τη βιομηχανία είναι που χρειάζεται να πολλαπλασιάσουμε. Έτσι θα αναδείξουμε δυνητικά αξιοποιήσιμες ιδέες σε θεματικές ενότητες που καλύπτουν όλους τους κρίκους της αλυσίδας αξίας σε επιλεγμένους τομείς, προωθώντας ταυτόχρονα την καινοτομική δυναμική ερευνητικών ομάδων, παρέχοντάς τους την ευκαιρία να δοκιμάσουν τις ιδέες και τα υπό ανάπτυξη προϊόντα ή υπηρεσίες τους στο πεδίο. Δεν διορθώνουν όλες τις αδυναμίες, αλλά σίγουρα δημιουργούν κουλτούρα καινοτομίας, αναπτύσσουν νέες γέφυρες συνεργασίας και ενδυναμώνουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες του τομέα να είναι διεθνώς ανταγωνιστικός. OE

Πληροφορίες για τον διαγωνισμό μπορείτε να βρείτε εδώ: <https://www.noynoyideachallenge.gr/>

* Ο Άγγελος Τσακανίκας είναι αναπληρωτής καθηγητής ΕΜΠ, διευθυντής Εργαστηρίου Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας ΕΒΕΟ-ΕΜΠ και επιστ. υπεύθυνος του Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας του ΙΟΒΕ.